

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Dofinansowano ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA
na lata 2017 - 2021 w ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa”

ŚZŻAK OKRĘG ZAMOŚĆ

Zamojskie drogi do Niepodległości

ŚLADAMI POWSTANIA ZAMOJSKIEGO

W W W . A K Z A M O S C . P L

Zamojskie drogi do Niepodległości

śladami Powstania Zamojskiego

w e r s j a e l e k t r o n i c z n a

Publikacja przygotowana pod redakcją
Prezesa ŚZŻAK Okręg Zamość, Pošta na Sejm RP
mgr. Sławomira Zawislaka

Współautorzy: Kamil Kusztykiewicz, Andrzej Wojtyło, Wojciech Adamczyk,
grupa harcerzy z 10 Drużyny Harcerskiej "Traperski Krąg" w Suścu
wraz z opiekunem, druhną Panią Anną Rojek, Wojciech Kondrat

Opracowanie graficzne: Michał Teterycz i Łukasz Teterycz - GRAFTET.PL

Koordynator projektu

Sławomir Zawiślak - Posel na Sejm RP - wykształcenie wyższe, historyk. Koordynator projektu. Od 10 lat Prezes Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Zamość – Członek Związku od 1998 roku. W ŚZZAK Okręg Zamość prowadzi społeczną działalność na rzecz krzewienia postaw patriotycznych Polek i Polaków, tradycji i dziedzictwa ideowego Armii Krajowej.

Za pracę społeczną wielokrotnie odznaczany, m.in. decyzją Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych odznaczony Medalem "PRO MEMORIA" (maj 2010) oraz Medalem "PRO PATRIA". Decyzją Władz Środowiska "Podkowiaków" skupiającego byłych żołnierzy 2 baonu 9 pp AK Ziemi Zamojskiej, Posel został uhonorowany medalem mjr. Tadeusza "Podkowy" Kuncewicza, a za zaangażowanie na rzecz utrwalenia pamięci o martyrologii Dzieci Zamojszczyzny, został odznaczony Medalem Stowarzyszenia Dzieci Zamojszczyzny.

Koordynator wielu projektów służących podtrzymywaniu i upowszechnianiu tradycji narodowej, pielęgnowaniu polskości oraz rozwojowi świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej. Aktywne działa na rzecz pomocy kombatantom i osobom represjonowanym, organizator pomocy świątecznej, spotkań integracyjnych. Inicjator i główny realizator remontu Muzeum Historycznego Inspektoratu Zamojskiego Armii Krajowej.

Spis treści

Wstęp	6
Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu	10
1. Trasa A: "Śladami Powstania Zamojskiego"	11
1.1. Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu	12
1.2. Miejsce Pamięci Narodowej w Wojdzie	12
1.3. Pomnik Powstania Zamojskiego w Szewni	13
1.4. Miejsce Pamięci Narodowej w Obroczy	13
1.5. Cmentarz Wojskowy kampanii wrześniowej na Białym Stupie	14
1.6. Pomnik w miejscu bitwy pod Lasowcami	14
2. Trasa B: "Alianckie zrutowisko "Hipopotam" "	15
2.1. Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu	16
2.2. Miejsce Pamięci Narodowej w Obroczy	16
2.3. Cmentarz Wojskowy kampanii wrześniowej na Białym Stupie	16
2.4. Niemiecki obóz przejściowy w Zwierzyńcu	16
2.5. Cmentarz wojenny w Zwierzyńcu	17
2.6. Cmentarz ofiar pacyfikacji wsi Sochy	17
2.7. Tablica poświęcona pamięci Stanisława Szklarza	18
2.8. Zrutowisko alianckie „Hipopotam”	18
2.9. Gajówka „Korony”	19
2.10. Tablica pamięci Konrada Bartoszewskiego „Wir”	19
3. Trasa C: "Rzeczpospolita Józefowska"	20
3.1. Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu	21
3.2. Tablica pamięci Konrada Bartoszewskiego „Wir”	21
3.3. Górecko Kościelne	21
3.4. Cmentarz Wojenny w Sigle	22
3.5. Bunkier „Wira”	22
3.6. Szpital Polowy AK „665”	23
3.7. Pomnik pomordowanych Żydów	23
3.8. Tablica upamiętniająca rodzinę Konrada Bartoszewskiego „Wira”	24
3.9. Pomnik ofiar II WŚ w Józefowie	24

Spis treści

4. Trasa D: "Szlakiem zbrodni UPA"	25
4.1. Pomnik ku czci zamordowanych żołnierzy AK i BCh w Hrubieszowie	26
4.2. Pomnik upamiętniający zbrodnię UPA w Kryłowie 1945 r. ofiary tzw. „Krwawej niedzieli” (25.03.1945)	26
4.3. Pomnik upamiętniający poległych w walkach II wojny światowej	27
4.4. Tablica pamiątkowa poświęcona „Rysiowi” z 14 lutego 1944.	27
4.5. Pomnik Pamięci Poległych Partyzantów Hrubieszowszczyzny w Mirczu	28
4.6. Kontratak Armii Krajowej przeciwko UPA pod Sahryniem - ofiary walk	28
4.7. Symboliczny krzyż upamiętniający mord na siostrze zakonnej i dzieciach w Sahryniu	29
4.8. Pomnik upamiętniający walki oddziałów AK i BCh z UPA w Posadowie	30
4.9. Pomnik Pamięci Zamordowanych przez UPA 5.04.1944r. na Dolinie	31
4.10. Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu	31
4. Trasa E: "Śladem żołnierzy II Inspektoratu Zamojskiego Armii Krajowej"	32
4.1. Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu	33
4.2. Pomnik Bitwy pod Komarowem	33
4.3. Grób symboliczny płk. Mariana Pilarskiego ps. "Jar" w Tyszowcach	34
4.4. Dom sierż. Ludwika Rogalskiego ps. "Kanciarz" w Kolonii Zawalów	34
4.5. Pomnik poświęcony sierż. Ludwikowi Rogalskiemu ps. "Kanciarz"	35
4.6. Tablica w kościele w Sitańcu	36
4.7. Rotunda Zamojska	36
4.8. Więzienie w Zamościu	37
4.9. Pomnik dr Zygmunta Klukowskiego w Szczepieszynie	37
4.10. Cmentarz w Szczepieszynie	38
4.11. Tablica poświęcona płk. Marianowi Pilarskiemu ps. "Jar" na ścianie Bazyliki Objawień Św. Antoniego w Radecznicy	38
4.12. Panteon Żołnierzy II Inspektoratu Zamojskiego AK w krypcie Bazyliki Objawień Św. Antoniego w Radecznicy	39
Zakończenie	40
Rabaty	40
Współpraca	40

Wstęp

Podsumowanie projektu „Zamojskie drogi do Niepodległości”, dotyczącego wykonania opisu trasy turystycznej prezentującej historię walk Żołnierzy Niezłomnych w latach 1939 – 1953 na terenie Zamojszczyzny

15 czerwca 2018 r. w imieniu Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Zamość, społecznie pełniący funkcję Prezesa Związku, Poseł na Sejm RP Sławomir Zawisławski, ogłosił rozpoczęcie realizacji projektu „Zamojskie drogi do Niepodległości”.

Do projektu mogła zgłosić się każda chętna osoba w wieku od 18 lat. W czasie od 15.06.2018 do 31.07.2018 uczestnicy Projektu mieli przygotować opisy tras historycznych, które będą najlepiej ukazywały historię walk Żołnierzy Niezłomnych. Opracowanie materiałów polegało na dokładnym wytyczeniu trasy, oznaczeniu współrzędnych punktów na jej przebiegu, wykonaniu opisu trasy zawierającego szczegółowe informacje historyczne, sporządzeniu aktualnej dokumentacji fotograficznej i załączeniu zdjęć archiwalnych. Sugerowaliśmy również, by trasy uwzględniały jako jeden z punktów Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu i nie przekraczały 30 km, tak by umożliwić zwiedzającym piesze wędrówki bądź wyprawy rowerowe.

W ramach ww. Projektu odbyły się również w dniach 1-31 sierpnia 2018 r. warsztaty dla harcerzy. Celem warsztatów było opracowanie scenariusza gry terenowej dla tras historycznych utworzonych w ramach projektu „Zamojskie drogi do Niepodległości”. Działanie to zostało zrealizowane przez 20 osobową grupę harcerzy wraz z opiekunami z 10 Drużyny Harcerskiej „Traperski Krąg” w Suścu. Opracowanie scenariusza gry terenowej zostało realizowane w terenie, podczas pięciu ośmiogodzinnych warsztatów wyjazdowych (po jednym dla każdej trasy).

Gra, która powstała podczas warsztatów składa się z 3 etapów:

Etap I – zawiera częściowe informacje historyczne, które będą wymagały uzupełnienia o wiadomości dostępne w zasobach internetowych (głównie na stronie Związku www.akzamosc.pl)

Etap II – jest grą, w której uczestnicy otrzymują do wykonania określone zadania np. przepisz napis z pomnika, znajdź miejsce pobytu danej postaci historycznej, zrób zdjęcie określonego obiektu itp.

Etap III – quiz, jest to etap sprawdzający. Pytania quizu odnosić będą się do informacji z poprzednich dwóch etapów. Do każdego z pytań będą podane trzy odpowiedzi, z których tylko jedna odpowiedź będzie prawidłowa. Zadaniem uczestników gry będzie zaznaczenie tej właściwej odpowiedzi.

Wstęp

Najważniejszymi efektami projektu „Zamojskie drogi do Niepodległości” z których jesteśmy najbardziej dumni to przede wszystkim elektroniczna publikacja niniejszego przewodnika (eBook'a) oraz aplikacja na smartfony z Androidem.

Elektroniczna książka (eBook) to przewodnik, który gromadzi w jednym miejscu wszystkie opracowane materiały w ramach ww. Projektu. W publikacji odnajdziemy szczegółowe informacje o trasach i punktach zamieszczonych na mapie w aplikacji oraz wiele danych historycznych. Oprawa graficzna, bogata w fotografie z miejsc docelowych, została starannie dopracowana tak, by umożliwić jak najłatwiejszy odbiór szerokiemu gronu odbiorców. Przewodnik ten, stanowi bogate źródło wiedzy historycznej oraz informacyjnej zarówno dla lokalnych mieszkańców jak i osób odwiedzających Zamojszczyznę.

eBook dostępny jest bezpłatnie pod adresem: <http://akzamosc.pl/ebook>

Aplikacja na telefony, wydana przez ŚZŻAK O/Zamość w nowoczesny sposób prezentuje trasy turystyczne ukazujące historię walk Żołnierzy Niezłomnych w latach 1939 – 1953 na terenie Zamojszczyzny.

Aplikacja powstała z myślą o osobach, które chcą w sposób szczególny uczcić cześć Bohaterów walki za wolną Polskę i nie pozwolić, by przemijający czas sprawił, że zostaną zapomniani. Dodatkowo, szereg intuicyjnych funkcjonalności sprawia, że aplikacja jest świetnym narzędziem na urozmaicenie wędrowki po terenach Zamojszczyzny, zarówno dla najmłodszych jak i starszych podróżników.

Trasy oraz punkty na mapie są dokładnie opisane, a dzięki lokalizacji GPS w każdej chwili można sprawdzić czy podąża się właściwą drogą. Nasza aplikacja to fascynujący, mobilny przewodnik historyczny. Mamy szczerą nadzieję, że przyczyni się do upamiętniania ważnej dla Polaków historii, a przy okazji umożliwi turystom z Polski i świata na poznanie naszego regionu w nieco inny, ambitniejszy sposób. Aplikacja to również ogromna frajda dla młodszych i starszych wędrowców, którzy chcąc uzbierać jak najwięcej wirtualnych punktów będą odwiedzać wszystkie miejsce, które z pomocą wielu ludzi oznaczyliśmy.

Wstęp

Aplikację można pobrać ze sklepu Google Play na Androida:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=pl.akzamosc>

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Dofinansowano ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017 - 2021 w ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa”

POBIERZ APLIKACJĘ MOBILNĄ „Zamojskie drogi do Niepodległości” śladami Powstania Zamojskiego

- mobilny przewodnik
- dokładnie opisane trasy i punkty na mapie
- zdjęcia lokalizacji
- nawigacja GPS

WIĘCEJ INFORMACJI:
www.akzamosc.pl

Publikacja aplikacji: 20 września 2018 r.

Zachęcamy do rozpowszechniania aplikacji wśród znajomych i dzielenia się wrażeniami na Facebooku SZZAKZamosc, W razie jakichkolwiek uwag lub chęci współpracy przy rozwijaniu aplikacji prosimy o kontakt na adres mailowy: akzam@o2.pl

Wstęp

Koordynatorami projektu są Prezes ŚZZAK O/Zamość, Poseł na Sejm RP Sławomir Zawisław oraz Sekretarz ŚZZAK O/Zamość Witold Marucha.

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

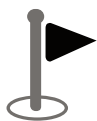
Projekt dofinansowano ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2021 w ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa”.

O Muzeum Historycznym Inspektoratu Zamojskiego Armii Krajowej w Bondyrzu

STAŁY PUNKT KAŻDEJ Z TRAS

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,135087 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,567785

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Zamość, właściciel Muzeum Historycznego Inspektoratu Zamojskiego Armii Krajowej im. Stanisława Prusa „Adama” (dowódcy 9. Pułku Piechoty AK Ziemi Zamojskiej) w Bondyrzu zaprasza do bezpłatnego zwiedzania.

Muzeum, dzięki naszym staraniom przeszło gruntowny remont budynku i pozyskało nowoczesną, opartą m.in. na technikach multimedialnych, ekspozycję muzealną. Muzeum Historyczne Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Inspektoratu Zamojskiego im. Stanisława Prusa ps. „Adam”, powołane zostało do istnienia przez historyka, byłego żołnierza Armii Krajowej i WiN – Jana Sitka w 1972 roku.

Godziny otwarcia muzeum:

Istnieje możliwość dostosowania godziny zwiedzania do Państwa oczekiwań.
Jesteśmy do dyspozycji przez cały tydzień.

Rezerwacja bezpłatnego zwiedzania:

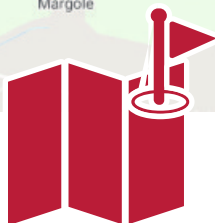
Kustosz Muzeum, Pan Edmund Sitek
tel. 696 273 788

Adres muzeum:

Bondyryz 183a, Gmina Adamów, w powiecie zamojskim, w województwie lubelskim

Pełna historia muzeum jest dostępna na naszej stronie internetowej:

<http://akzamosc.pl/historia-muzeum/>

Trasa rozpoczyna się w Muzeum AK w Bondyrzu. Początkowo drogą asfaltową a następnie gruntową biegnie do miejscowości Wojda. Ze wsi Wojda do miejscowości Kosobudy przebiega przez Roztoczański Park Narodowy, „szlakiem partyzanckim”. Następnie asfaltową drogą powiatową przemierzamy się przez Wólkę Wieprzecką do Szewnia i z powrotem do Kruglika przez Kosobudy - Obrocz - Zwierzyniec/Biały Słup. Z Kruglika początkowo drogą asfaltową a następnie gruntową utwardzaną do wsi Lasowce. Ze wsi Lasowce drogą gruntową do miejscowości Guciów i następnie droga asfaltową do Bondryza.

Autorzy trasy: Kamil Kuszykiewicz i Andrzej Wojtyła

1

Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,135087 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,567785

Patrz str. 5

2

Miejsce Pamięci Narodowej w Wojdzie

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,107808 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,610171

30 grudnia 1942 roku doszło do pierwszej bitwy pomiędzy polskim podziemiem a Niemcami przeciwko wysiedleniom na Zamojszczyźnie. 170 osobowy oddział BCh pod dowództwem por. Jerzego Mara-Meÿera ps. „Vis”, cichociemnego, wspierany przez sowieckich partyzantów stoczył zwycięski bój z 350 osobowym oddziałem niemieckiej żandarmerii oraz niemieckich kolonistów. Bitwa ta jest uznawana za początek tzw. Powstania Zamojskiego. Bitwa zakończyła się zwycięstwem partyzantów. Po wycofaniu się oddziału BCH i wkroczeniu do wioski Wojda Niemcy rozstrzelali jej 11 mieszkańców.

Pomnik Powstania Zamojskiego w Szewni

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,125465 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,628775

Powstanie Zamojskie było odpowiedzią Polskiego Państwa Podziemnego na Niemiecką akcję wysiedleńczą Zamojszczyzny. W ramach Generalnego Planu Wschodniego na Zamojszczyźnie miał powstać Niemiecki ośrodek osadniczy.

Niemcy rozpoczęli realizację planu 27 listopada 1942 r. i zdolali wysiedlić z około 300 wsi ponad 100 tys. mieszkańców. Działania partyzanckie w latach 1942-1943 polegały głównie na organizowaniu masowej samoobrony, przeciwdziałaniu ekspedycjom wysiedleńczym i atakowaniu wsi zasiedlonych przez kolonistów.

Miejsce Pamięci Narodowej w Obroczy

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,025933 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,603274

Pomnik poświęcony 96 mieszkańcom Obroczy poległym, rozstrzelanym i wymordowanym przez zbrodniarzy hitlerowskich w latach 1939-1944

Cmentarz Wojskowy kampanii wrześniowej na Białym Słupie

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,993747 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,589993

Cmentarz z okresu kampanii wrześniowej II Wojny Światowej, gdzie pochowanych jest około 70 żołnierzy WP z III Batalionu Pułku Piechoty z Chorzowa, tam również spoczywa ich dowódca mjr. Tadeusz Chodorowski. Jego oddział stoczył walkę pod Zwierzyńcem 18 września 1939 roku z oddziałem Wehrmachtu, a dokładnie 8 Dywizją Piechoty. Obecnie cmentarz znajduje się w zasięgu terytorialnym Roztoczańskiego Parku Narodowego.

Pomnik w miejscu bitwy pod Lasowcami

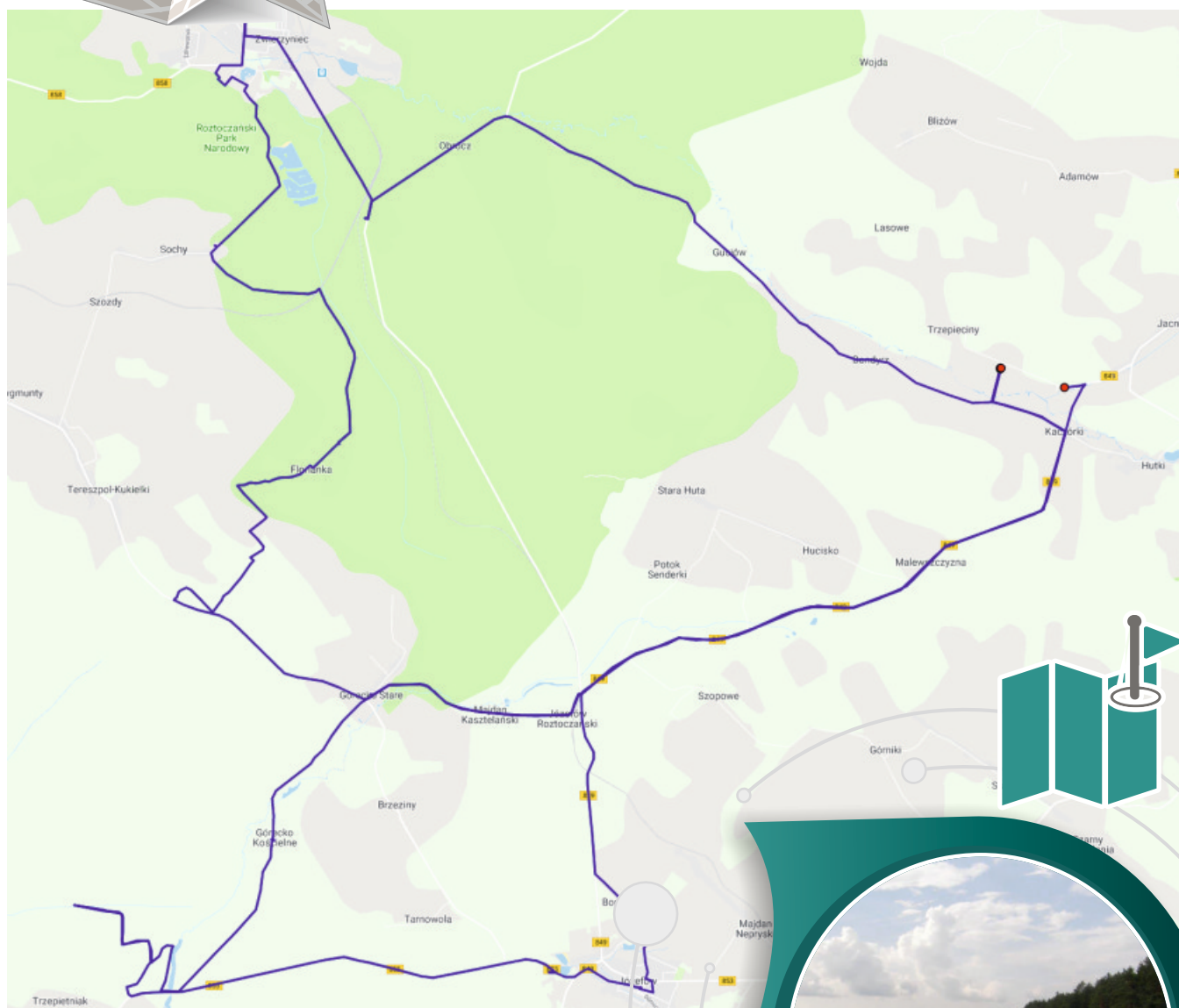
DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,05064 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,564753

Miejsce bitwy partyzanckiej stoczonej 4 lutego 1943 roku pomiędzy oddziałami AK por. Piotra Złomańca „Podlaskiego” a oddziałami Niemieckimi. Starty Niemców nie są znane, natomiast straty AK to 33 poległych żołnierzy, 8 ciężko rannych oraz kilkudziesięciu lekko rannych, w walkach zginęło ponad to 8 mieszkańców wsi, zabudowania miejscowości doszczętnie spłonęły.

Alianckie zrzutowisko "Hipopotam"

DŁUGOŚĆ TRASY: 50,59 KM LICZBA MIEJSC NA TRASIE: 10

Trasa rozpoczyna się w Muzeum AK w Bondyrzu. Przez Guciów i Obrocz prowadzi na teren obozu przejściowego w Zwierzyńcu. Następnie drogą wojewódzką w kierunku na Biłgoraj do Pomnika Powstańców Styczniowych. Następnie przechodzimy ścieżką Rostoczańskiego Parku Narodowego przez cmentarz wojenny do ulicy Szkolnej. Następnie drogą powiatową do wsi Sochy. Z Soch drogą gruntową do granic parku. Dalej trasą rowerową do Florianki i szlakiem krawędziowym poza granice parku. Drogą gruntową przez teren zrzutowiska docieramy do spalonej Gajówki. Następnie drogami powiatowymi przez Górecko St., Majdan Kaszt., Malewiczynę i Hutki powracamy do Bondyrza.

Autorzy trasy: Kamil Kuszykiewicz i Andrzej Wojtyło

1

Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,135087 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,567785

Patrz str. 5

2

Miejsce Pamięci Narodowej w Obroczy

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,025933 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,603274

Patrz str. 8

3

Cmentarz Wojskowy kampanii wrześniowej na Białym Słupie

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,993747 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,589993

Patrz str. 9

4

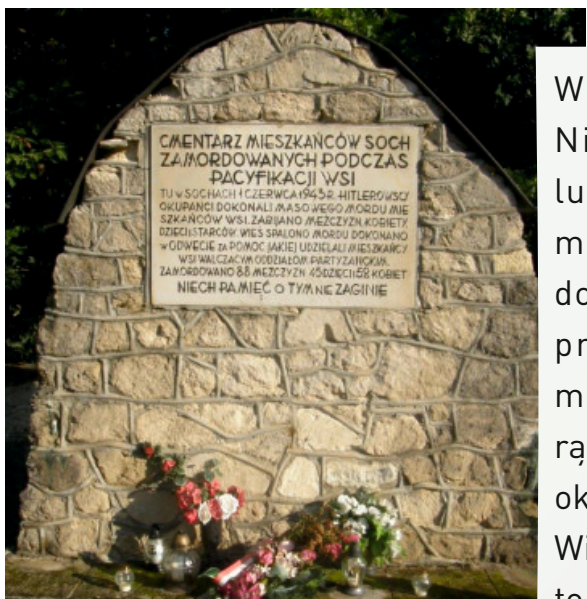
Niemiecki obóz przejściowy w Zwierzyńcu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,966938 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,6176

Obóz przejściowy funkcjonujący w latach 1940-1944, pełnił głównie funkcję obozu przesiedleńczego dla pacyfikowanej i wysiedlanej ludności Zamojszczyzny i Dzieci Zamojszczyzny. Szacunkowa liczba więźniów 24 tys., w tym 7 tys. dzieci. W miejscu obozu w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia wybudowano upamiętnienie kościoł - pomnik p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Zwierzyńcu. We wnętrzu kościoła znajduje się ściana pamięci narodowej, w pobliżu kościoła znajduje się pomnik ofiar niemieckiego obozu.

Cmentarz wojenny z okresu Powstania Styczniowego oraz I i II Wojny Światowej w Zwierzyńcu zlokalizowany za Campingiem „Echo” w Zwierzyńcu. Na cmentarzu znajdują się mogiły z okresu Powstania Styczniowego, z bitwy pod Panasówką. Pochowani są tam również żołnierze Armii Austriackiej i Rosyjskiej polegli w 1914 roku. Swoje miejsce spoczynku znaleźli tam również polscy żołnierze walczący w kampanii wrześniowej. Z około 100 mogił żołnierzy września 81 jest bezimiennych.

W dniu 1 czerwca 1943 roku we wsi Sochy Niemcy dokonali masowego mordu na ludności cywilnej, zginęło ponad 180 jej mieszkańców. Cała wioska została doszczętnie zniszczona. Prawdopodobnie przyczyną pacyfikacji była współpraca mieszkańców wsi z polskim ruchem oporu. Z rąk funkcjonariuszy niemieckiej policji zginęło około 180 osób, w tym wiele kobiet i dzieci. Wieś została niemal doszczętnie spalona. Była to jedna z największych zbrodni popełnionych w trakcie operacji wysiedleńczo-pacyfikacyjnej na Zamojszczyźnie.

Tablica poświęcona pamięci Stanisława Szklarza

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,98784

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,556865

Tablica poświęcona Stanisławowi Szklarzowi, znajdująca się na ścianie Izby Leśnej we Floriancie. Stanisław Szklarz, był leśnikiem Ordynacji Zamojskiej. W czasie II WŚ walczył w szeregach AK i był magazynierem zrutowiska alianckiego „Hipopotam”. Po II WŚ, pierwszy pełniący obowiązki leśniczego na Floriancie z ramienia Nadleśnictwa Zwierzyniec Lasów Państwowych, które przejęły zarząd nad tym terenem po upaństwowieniu dóbr Ordynacji Zamojskiej. Stanisław Szklarz został zamordowany w nie ustalonych okolicznościach w siedzibie Urzędu Bezpieczeństwa w Biłgoraju.

Zrutowisko alianckie „Hipopotam”

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,97103

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,546161

Jedno z najlepiej obsługiwanych zrutowisk alianckich w okupowanej Rzeczypospolitej. Zrzuty dokonywane na bastion Hipopotam były wysyłane z bazy Campo Castele koło Brindisi we Włoszech.

Gajówka „Koronny”

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,952091

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,536002

Gajówka zamieszkiwana była przez rodzinę Koronów. Została spalona w czasie II Wojny Światowej. Spaleniu ulegli babcia wraz z dwójką wnuków i bratem ciotecznym. Zostali oni spaleni żywcem za pomoc partyzantom oraz za przechowywanie żydów, o czym okupanta Niemieckiego poinformował jeden z okolicznych mieszkańców. Dziś w lesie możemy znaleźć tylko zarys podwórka wraz z symbolicznym grobem. Obecnie teren leży w zarządzie PGL LP Nadleśnictwo Zwierzyniec.

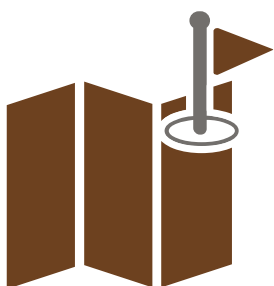
Tablica pamięci Konrada Bartoszewskiego „Wir”

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,594184

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,311777

Konrad Bartoszewski ps. „Wir”, żołnierza 9 Pułku Piechoty Legionów w Zamościu, porucznik AK, pisarz. Komendant AK Rejonu Józefów, dowódca Szkoły Podoficerskiej - Kursu Młodszych Dowódców Piechoty. W czasie bitwy pod Osuchami dowodził akcją wyjścia z okrężenia. Po wkroczeniu do Polski Armii Czerwonej, wraz z oddziałem nie złożył broni. 28 stycznia 1945 zaatakował więzienie UB-NKWD w Biłgoraju i odbił więzionych członków AK. W 1952 aresztowany, w 1955 został zwolniony z powodu złego stanu zdrowia.

Trasa rozpoczyna się w Muzeum AK w Bondyżu. Prowadzi drogą asfaltową przez Hutki, Malewiczynę, Majdan Kaszt., Górecko Stare do Górecka Kościelnego. Następnie do Aleksandrowa - Sigły. Stąd drogami gruntowymi (miejscami bagnistymi) do bunkra "Wira" i Szpitala polowego 665. Następnie do drogi wojewódzkiej i tą drogą do Józefowa. W Józefowie ul. Biłgorajską do Rynku Piłsudskiego i ul. Partyzantów. Następnie przez Borowinę do Majdanu Kaszt. i przez Malewiczynę z powrotem do Bondyża.

Autorzy trasy: Kamil Kuszykiewicz i Andrzej Wojtyło

1

Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,135087 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,567785

Patrz str. 5

2

Tablica pamięci Konrada Bartoszewskiego „Wir”

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,594184 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,311777

Patrz str. 14

3

Górecko Kościelne

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,972667 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,500991

W kościele parafialnym w Górecku Kościelnym znajdują się tablice poświęconymi walkom o niepodległości w okresie 1939- 1944. Jedna z nich upamiętnia żołnierzy z kampanii wrześniowej II Wojny Światowej, druga zaś obronę Górecka Kościelnego i Tarnowoli przed spalaniem przez oddziały Kawalerii Kałmuckiej w lipcu 1944 roku. Na pobliskim cmentarzu parafialnym znajduje się pomnik poświęcony Powstańcom Styczniowym, mogiły i pomnik poległych w czerwcu 1944 roku w bitwie pod Osuchami oraz mogiły żołnierzy września 1939 roku.

4

Cmentarz wojenny w Sigle

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,94998 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,479851

Na cmentarzu wojennym Żołnierzy WP w Aleksandrowie - Sigła spoczywają żołnierze Armii Kraków poległych w okolicach Aleksandrowa w dniach 15-17 września 1939 r. oraz żołnierze WP z zgrupowania gen. Przedrzymirskiego, którzy polegli w okolicach Aleksandrowa w dniach 25-26.09.1939r. Na tym cmentarzu pochowano również partyzantów, którzy stracili życie w ramach akcji Sturmwind II (Wicher II). Na cmentarzu znajduje się pomnik żołnierza z pochyloną głową.

5

Bunkier „Wira”

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,940143 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,483912

Zrekonstruowany bunker konstrukcji ziemno-drewnianej Konrada Bartoszewskiego ps. „Wir”. Rekonstrukcja została zainicjowana pod koniec 2015 roku przez Grupę Rekonstrukcji Historycznej „Wir” z Biłgoraja. To właśnie tutaj w 1944 roku stacjonowała Szkoła Podoficerska dla Młodszych Dowódców Piechoty Regionu Józefów. Właściwy bunker został zniszczony przez Niemców w 1944 roku podczas akcji Sturmwind II.

Szpital Polowy AK „665”

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,929019 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,491778

Szpital Polowy Armii Krajowej 665 powołano rozkazem kpt. Józefa Gniewkowskiego ps. „Orsza” w roku 1944. Szefem szpitala był por. lek. Lucjan Kopeć ps. „Radwan”, a funkcję jego zastępcy pełnił por. lek. Zbigniew Krynicki „Korab”. Personel szpitala składał się z 3 pielęgniarek, personelu administracyjnego, oraz 11 osobowej drużyny ostonowej, pod dowództwem kpr. Władysława Drygasa „Żbika”. Szpital mieścił się w składanym, wykradzionym Niemcom baraku. Rekonstrukcji baraku dokonała Grupa Rekonstrukcji Historycznej im. Konrada Bartoszewskiego ps. „Wir”.

Pomnik pomordowanych Żydów

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,034662 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,482018

Pomnik pomordowanych Żydów w Józefowie na tzw. Winiarczykowej Górze w roku 1942 Niemcy dokonali masowego mordu na żydowskich mieszkańcach Józefowa oraz osobach narodowości Żydowskiej przywiezionych z okolic Konina. 13 lipca 1942. funkcjonariusze 101. policyjnego batalionu rezerwy rozstrzelali wówczas od 1300 do 1500 Żydów. Większość ofiar stanowiły kobiety, dzieci i starcy.

Tablica upamiętniająca rodzinę Konrada Bartoszewskiego „Wira”

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,054882

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,480228

W lutym 1943 Konrad Bartoszewski „Wir” został aresztowany przez Niemców i odbity z ich rąk przez oddział Czesława Mużacza ps. Selim. Nazajutrz, tj. 25 lutego 1943 r. przybyła do Józefowa Niemiecka ekspedycja dokonała publicznej egzekucji rodziców i siostry „Wira”. Świadcami tego zdarzenia była cała ludność miasteczka a także sam Konrad Bartoszewski, który, podobno obserwował to zdarzenie z pobliskich kamieniotomów, ale nie zdecydował się na atak, obawiając się masowej zagłady mieszkańców Józefowa.

Pomnik ofiar II WŚ w Józefowie

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,057607

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,479366

Pomnik poległych i pomordowanych mieszkańców gminy Józefów w okresie II Wojny Światowej. Pomnik posiada formę krzyża z tablicą główną i z tablicami umieszczonymi na kościelnym murze z nazwiskami osób, z poszczególnych miejscowości gminy Józefów, które zginęły w czasie II Wojny Światowej. Z rąk Niemców zginęło ponad czterystu mieszkańców gminy Józefów. Na murze znajduje się również tablica poświęcona żołnierzom niezłomnym, którzy ponieśli śmierć z rąk komunistów.

Trasa rozpoczyna się w Hrubieszowie, przy Pomniku zamordowanych w Hrubieszowie żołnierzy AK i BCh na ul. Ciesielczuka. Następnie kierujemy się do Kryłowa pod pomnik ofiar tzw. „Krwawej niedzieli” (25.03.1945), później do Małkowa – pod pomnik upamiętniający poległych w walkach II wojny światowej oraz Tablicę poświęconą Stanisławowi Basajowi „Ryś”. Stąd wyruszamy w kierunku Mircza, gdzie przy drodze wojewódzkiej nr 844 znajduje się Pomnik upamiętniający walki stoczone w dniu 14 lutego 1944 r. i 27 marca 1944 r. Kierujemy się dalej w kierunku Sahrynia, tam zwiedzamy pomnik ofiar zbrodni oraz Symboliczny Krzyż upamiętniający mord na siostrze zakonnej i dzieciach. Stamtąd udajemy się w kierunku Posadowa pod Pomnik walki oddziałów AK i BCh z UPA. Kierując się w stronę Tomaszowa zatrzymujemy się po drodze w Łubczu, przy Pomniku Pamięci Zamordowanych przez UPA.. Ostatnim punktem będzie Muzeum AK w Bondyrzu.

Autorzy trasy: grupa harcerzy z 10 Drużyny Harcerskiej “Traperski Krąg” w Suścu wraz z opiekunem, druhną Panią Anną Rojek

Pomnik ku czci zamordowanych żołnierzy AK i BCh w Hrubieszowie

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,891944

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,8025

Pomnik upamiętniający tragiczne wydarzenia z 6 stycznia 1944 r. mordu dokonanego w Hrubieszowie na żołnierzach Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich przez okupacyjne wojska niemieckie. Pomnik ku czci zamordowanych w Hrubieszowie żołnierzy AK i BCh znajduje się na ul. Ciesielczuka i zawiera nazwiska czterdziestu pięciu polskich żołnierzy. Został wzniesiony 1 września 1997 r. z inicjatywy Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Koło Obwodowe w Hrubieszowie i Społeczeństwa – w hołdzie Bohaterom Narodowym. W uroczystość Trzech Króli 1944 roku Niemcy wyprowadzili 45 żołnierzy Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich, i rozstrzelali ich na oczach powracających z kościoła wiernych.

Pomnik upamiętniający zbrodnię UPA w Kryłowie 1945 r. ofiary tzw. „Krwawej niedzieli” (25.03.1945)

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 24,056111

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,68166

25 marca 1945 roku – przebrany w radzieckie mundury, oddział ukraińskich nacjonalistów z UPA pod dowództwem Marijana Łukaszewycza „Jahody” vel „Czernyk” zaatakował wieś Kryłów koło Hrubieszowa, zabijając 17 funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej oraz 28 cywilów. Wśród zamordowanych milicjantów znalazł się legendarny były dowódca oddziału Batalionów Chłopskich – mjr Stanisław Basaj ps. „Ryś”, który walczył z UPA w okresie partyzanckim. Na pomniku znajduje się lista nazwisk ofiar zbrodni UPA w Kryłowie Kryłów – wieś (dawniej miasto) jest położona w gminie Mircze. Leży nad rzeką Bug, 16 km na południe od Hrubieszowa. Pomnik poświęcony zamordowanym mieszkańcom położony jest w centrum wsi, po przeciwnej stronie kościoła.

2

Pomnik upamiętniający zbrodnie UPA w Kryłowie 1945 r. ofiary tzw. „Krwawej niedzieli” (25.03.1945)

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 24,056111

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,681667

3

Pomnik upamiętniający poległych w walkach II wojny światowej

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 24,021111

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,649444

W Małkowie, przy ulicy znajduje się na skrzyżowaniu dróg z Górką Zabłocie pomnik upamiętniający poległych w walkach II wojny światowej. Małków w latach 50. XX wieku był siedzibą gromady, obecnie należy do gminy Mircze. Małków otrzymał Order Krzyża Grunwaldu III Klasy. Przez wieś przepływa rzeka Bukowa.

Tablica pamiątkowa poświęcona „Rysiowi” z 14 lutego 1944r.

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 24,021111

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,649444

W Małkowie, na skrzyżowaniu dróg z Górką Zabłocie znajduje się kolejne upamiętnienie Stanisława Basaja na kamieniu obok pomnika partyzantów. Tablica pamiątkowa poświęcona jest zwycięskiej bitwy partyzanckiej stoczonej pod Małkowem przez dowódcę BCH Stanisława Basaja pseudonim Ryś 14 lutego 1944. 14 lutego 140 żołnierzy z batalionu "Rysia" wraz z oddziałem AK, stoczyło pod Zabłociem całodzienny bój z Wehrmachtem, zadając Niemcom duże straty i zdobywając znaczne ilości sprzętu wojennego.

Pomnik Pamięci Poległych Partyzantów Hrubieszowszczyzny w Mirczu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,9

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,65

Wieś w Polsce położona w powiecie hrubieszowskim, w gminie Mircze. Leży przy drodze wojewódzkiej nr 844. Pomnik upamiętniający walki pod Górką-Zabłociem, Smoligowem, Łaskowem, Olszynką, Ameryką w dniu 14 lutego 1944 r. i 27 marca 1944 r. „Na Polu Chwały”.

Kontratak Armii Krajowej przeciwko UPA pod Sahryniem - ofiary walk

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,793056

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,678333

Wieś w Polsce położona w powiecie hrubieszowskim, w gminie Werbkowice. Przez miejscowość przebiega droga wojewódzka DW850. Pod koniec lutego 1944 w dowództwie AK zapadła decyzja o zorganizowaniu linii samoobrony przeciwukraińskiej i przygotowano partyzancką ofensywę przeciwko Ukraińcom. W dniu 10 marca 1944 roku wieś została zaatakowana przez polskie podziemie. Żołnierze AK rozbili posterunek ukraińskiej policji, szybko złamali opór ukraińskich oddziałów m.in. SS-Galizien. Mieszkańcy miejscowości, którzy nie podjęli walk z AK, wyszli niezablokowaną przez polskie oddziały drogą. Wieś została spalona. Podawane są różne szacunki liczby ofiar. Akcja miała uprzędzić spodziewany na 16 marca atak UPA.

Symboliczny krzyż upamiętniający mord na siostrze zakonnej i dzieciach w Sahryniu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,793056

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,678333

Symboliczny krzyż upamiętniający mord na siostrze zakonnej i dzieciach w Sahryniu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,793056

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,678333

Po wydarzeniach w Sahryniu Ukraińcy zabili 33-letnią siostrę Longinę Trudzińską ze Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP NP wraz z siedmiorgiem dzieci w wieku od 10 do 12 lat z sierocińca w Turkowicach. 15 maja 1944 roku ośmiu chłopców razem z opiekunką wyruszyło po prowiant. W drodze powrotnej z Werbkowic zauważyli, że płonie kościół w Malicach. Podczas ratowania wyposażenia świątyni, zostali zatrzymani przez Ukraińców. Noc spędzili na przesłuchaniach w komisariacie w Sahryniu. Jednego chłopca wypuszczono, pozostali zostali wywiezieni do lasu i rozstrzelani. Dopiero w 1975 roku udało się odnaleźć miejsce ich pochówku i dokonano ekshumacji. Zamordowaną zakonnicę i dzieci upamiętnia tablica w kościele w Sahryniu i dzwon kościoła w Malicach oraz symboliczny krzyż w miejscu zbrodni.

Pomnik upamiętniający walki oddziałów AK i BCh z UPA w Posadowie

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,815556

SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,496944

Posadów leży ok. 35 km na wschód od Tomaszowa Lubelskiego. Pomnik w lesie posadowskim (pow. Tomaszów Lub) znajduje się ok. 100 m od wejścia do lasu, od strony szosy łączącej wieś Steniatyn i Rokitno. Upamiętnia on walki oddziałów AK i BCh z UPA, jakie miały miejsce w lesie i jego okolicy w kwietniu i czerwcu 1944 r. Najbardziej krwawa była bitwa 2 czerwca 1944 r. W niektórych publikacjach określana jest jako największa na Zamojszczyźnie bitwa z wojskami Ukraińskiej Powstańczej Armii. W tym dniu poległo po stronie polskiej 71 partyzantów, w tym 4 oficerów. Około 100 żołnierzy zostało rannych. Straty ukraińskie nie są znane.

Pomnik Pamięci Zamordowanych przez UPA 5.04.1944r. na Dolinie

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,666111 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,451944

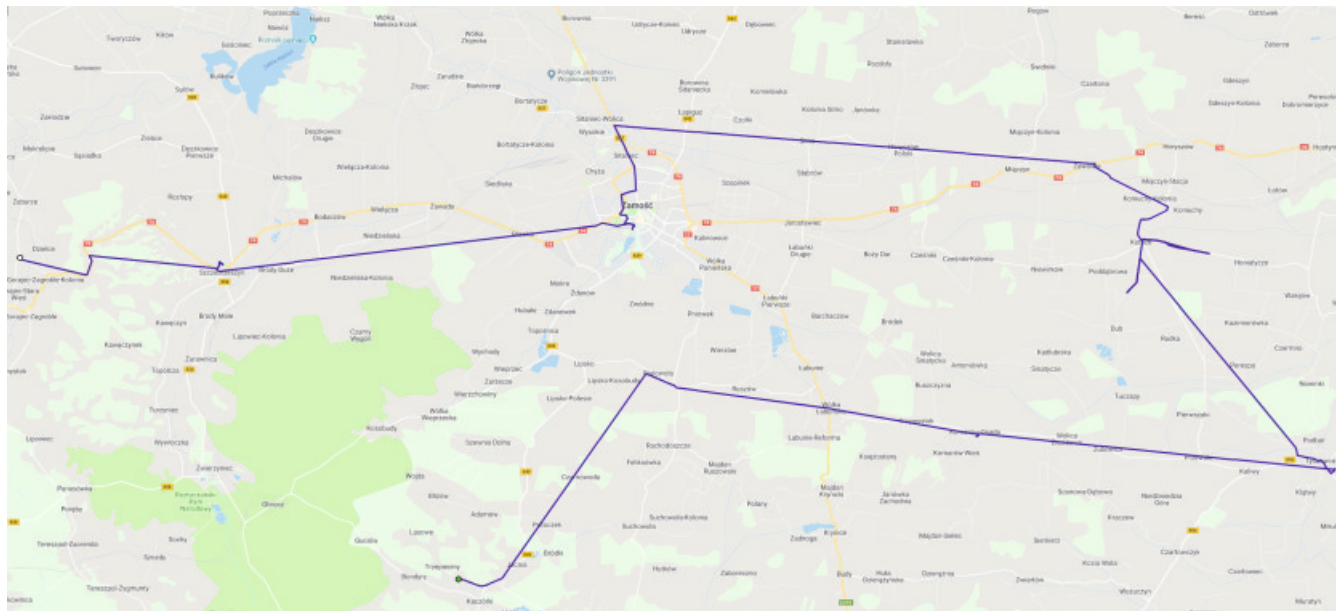
Łubcze - wieś położona w powiecie tomaszowskim, w gminie Jarczów- ok. 14 km. na wschód od Tomaszowa Pomnik pamięci znajduje się bezpośrednio przy drodze Tomaszów – Ulhówek. 5 kwietnia 1944 wieś została spacyfikowana przez oddział UPA. Zamordowano wówczas 116 osób, w tym także 24 Ukraińców (według relacji dowódca atakujących miał na rękawie biało-czerwoną opaskę, a sam oddział posługiwał się początkowo językiem polskim, co powodowało, że część ukraińskich mieszkańców wsi, pytana o narodowość podawała polską).

Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,135087 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,567785

Patrz str. 5

Trasa rozpoczyna się w Muzeum AK w Bondyrzu, gdzie znajduje się sala poświęcona żołnierzom II Inspektoratu Zamojskiego AK. Następnie udajemy się do Komarowa gdzie Marian Pilarski walczył podczas wojny polsko - bolszewickiej. Następnie do Tyszowiec gdzie mieszkał przez lata wojenne. Kolejny punkt to Kotlice - ważny punkt kontaktowy na mapie działań pod sowiecką okupacją. W Zamościu Pilarski była aresztowany, a w Sitańcu mieszkał jego najbliższy współpracownik - Stanisław Bizior "Eam". Na Szczebrzeszyńskim cmentarzu pochowany jest jego adiutant, Teofil Bizior ps. "Kruk" oraz inni podkomendni. Na cmentarzu w Turobinie natomiast spoczywa Andrzej Stachyra "Saturnin" - zaufany człowiek "Jar". Ostatnim punktem trasy jest Bazylika Objawień Św. Antoniego w Radecku, gdzie w Panteonie Żołnierzy II Inspektoratu Zamojskiego AK, pochowani są: płk Marian Pilarski "Jar" oraz kpt. Stanisław Bizior "Eam".

Autor trasy: Wojciech Kondrat

Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,135087 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,567785

Patrz str. 5

Pomnik Bitwy pod Komarowem

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,474483 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,628587

Pomnik Bitwy pod Komarowem znajduje się przy kościele pw. Trójcy Przenajświętszej w Komarowie-Osadzie. Była to największa bitwa konnicy w wojnie polsko-bolszewickiej, która stanowiła moment zwrotny na południowym froncie, porównywalny z wcześniejszą bitwą warszawską. W bitwie udział brało 6 pułków polskich i 20 radzieckich (łącznie 70 szwadronów). W bitwie brał także udział, w szeregach 30 pułku piechoty Marian Piłarski. W walce z bolszewicką kawalerią został ranny. Z pola bitwy wydostała go młoda dziewczyna z Tyszowiec, Wiera z domu Samczuk, która jak się okazało, została później jego żoną.

Grób symboliczny płk. Mariana Pilarskiego ps. "Jar" w Tyszowcach

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,709455 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,614349

Na cmentarzu w Tyszowcach znajduje się grób symboliczny Mariana Pilarskiego, odstonięty staraniem jego ś.p. syna, Janusza. Marian Pilarski – ps. Jar, Grom, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej i kampanii wrześniowej, żołnierz Armii Krajowej – był organizatorem i przywódcą struktur Zrzeszenia Wolność i Niezawistość na Zamojszczyźnie. Jesienią 1948 r. w klasztorze ojców bernardynów w Radecznicy Pilarski zawiązał II Inspektorat Zamojski AK, którym kierował. W ocenie niektórych historyków była to najsilniejsza i największa struktura konspiracyjna po 1947 r. Sztab mieścił się w klasztorze w Radecznicy, tutaj konspiratorzy składali przysięgi wierności organizacji. Pilarski został aresztowany 12 kwietnia 1950 r. i osadzony w więzieniu na Zamku Lubelskim. W 1951 r. skazany został na karę śmierci – wyrok wykonano 4 marca 1952 r.

Dom sierż. Ludwika Rogalskiego ps. "Kanciarz" w Kolonii Zawalów

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,583283 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,717237

Dom sierż. Ludwika Rogalskiego ps. "Kanciarz" w Kolonii Zawalów

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,583283 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,717237

Ludwik Rogalski „Kanciarz” – żołnierz Armii Krajowej, a następnie członek WiN. W 1948 roku zaprzysiężony w struktury II Inspektoratu Zamojskiego AK, pełniący funkcję szefa żandarmerii lotnej w rejonie II Obwodu Zamość. Został zatrzymany 8 kwietnia 1950 roku. Od początku do zakończenia procesu przetrzymywany był w więzieniu w Zamościu, gdzie przeszedł ciężkie śledztwo. „Byłbym więcej nawet podpisał w śledztwie co mi kazano, ponieważ byłem bity, wieszano mnie, lano mi wodę do nosa i tak musiałem zeznawać” – powiedział w czasie procesu „Kanciarz”. Wyrok śmierci na Ludwiku Rogalskim został wykonany 4 czerwca 1951 roku o godz. 22. Szczątki „Kanciarza” do tej pory nie zostały odnalezione, przy czym od kilku lat lubelski oddział IPN prowadzi śledztwo w tej sprawie.

Pomnik poświęcony sierż. Ludwikowi Rogalskiemu ps. "Kanciarz"

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,583625 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,717087

Obok domu sierż. Ludwika Rogalskiego stoi pomnik z poświęconą mu tablicą.

Tablica w kościele w Sitańcu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,235829 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,756337

Na tablicy w kościele Św. Brata Apostoła w Sitańcu wymienieni są żołnierze AK, BCH i WiN z Sitańca i okolic. M.in. Marian Pilarski, Stanisław Bizior i Józef Pyś.

Rotunda Zamojska

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,247063 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,710772

Rotunda Zamojska – powstała w latach 1825–1831 jako działobitnia. W czasie II wojny światowej był tu niemiecki obóz podległy Gestapo, obecnie miejsce martyrologii ludności Zamojszczyzny. Po zakończeniu działań wojennych i wyzwoleniu miasta spod okupacji niemieckiej w 1944 r., utworzono tu cmentarz z grobami ofiar Rotundy wokół jej murów na zewnątrz oraz groby innych ofiar po obu stronach drogi prowadzącej od północy do jej dziedzińca:: żołnierzy Armii Polskiej z Września 1939, żołnierzy Armii Krajowej, partyzantów radzieckich i żołnierzy Armii Czerwonej, a także ludności cywilnej, Żydów i ofiar ludobójstwa stalinowskiego. W jednej z cel Rotundy jest tablica na której można znaleźć nazwiska Mariana Pilarskiego i Stanisława Biziora.

Więzienie w Zamościu

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 23,248308 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,728959

8 maja 1946 roku, por. Roman Szczur ps. „Urszula”, na rozkaz Mariana Pilarskiego "Jara", dowodząc 18 żołnierzami WiN, rozbił komunistyczne więzienie w Zamościu uwalniając 301 więźniów, w tym żołnierzy Armii Krajowej. W akcji brał udział Stanisław Bizior "Śmigło", a jednym z uwolnionych był Józef Pyś "Ostry". Wydarzenie to upamiętnia tablica na murze zamojskiego więzienia.

Pomnik dr Zygmunta Klukowskiego w Szczepieszynie

DŁUGOŚĆ GEOGRAFICZNA: 22,98451 SZEROKOŚĆ GEOGRAFICZNA: 50,697872

Zygmunt Klukowski, ps. „Podwiński” (ur. 25 stycznia 1885 w Odessie, zm. 23 listopada 1959 w Szczepieszynie) – polski lekarz, bibliofil, kolekcjoner ekslibrisów, historyk regionalista, autor pamiątek, oficer Wojska Polskiego, Związku Walki Zbrojnej, Armii Krajowej. W latach konspiracji współpracował z Marianem Pilarskim.

Na cmentarzu w Szczepieszynie znajdują się groby wielu żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego z naszego regionu. M.in. ppor. Stanisława Karczewskiego ps. "Goraj", sierż. Teofila Biziora ps. "Kruk" oraz grób symboliczny ppor. Jana Hadama ps. "Agrest"

Tablica poświęcona płk Marianowi Pilarskiemu ps. "Jar" na ścianie Bazyliki Objawień Św. Antoniego w Radecznicy

Marian Pilarski – ps. Jar, Grom, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej i kampanii wrześniowej, żołnierz Armii Krajowej – był organizatorem i przywódcą struktur Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość na Zamojszczyźnie. Jesienią 1948 r. w klasztorze ojców bernardynów w Radecznicy Pilarski zawiązał II Inspektorat Zamojski AK, którym kierował. W ocenie niektórych historyków była to najsilniejsza i największa struktura konspiracyjna po 1947 r. Sztab mieścił się w klasztorze w Radecznicy, tutaj konspiratorzy składali przysięgi wierności organizacji. Pilarski został aresztowany 12 kwietnia 1950 r. i osadzony w więzieniu na Zamku Lubelskim. W 1951 r. skazany został na karę śmierci – wyrok wykonano 4 marca 1952 r.

W krypcie Bazyliki Objawień Św. Antoniego w Radecznicy powstał Panteon Żołnierzy II Inspektoratu Zamojskiego AK, gdzie spoczywają szczątki ptk. Mariana Pilarskiego ps. "Jar" oraz kpt. Stanisława Biziora ps. "Eam". Planowane są kolejne pochówki, wraz z postępem prac Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN.

Zakończenie

Rabaty

Ośrodek Hodowli Ryb Łososiowatych
"PSTRĄG ROZTOCZAŃSKI" - Restauracja rybna "CHATA RYBAKA"
oferuje atrakcyjne rabaty.

Wystarczy, że odwiedzisz Muzeum Armii Krajowej w Bondyrzu, a otrzymasz zniżkę:
10% - dla osób indywidualnych
15% - dla grup zorganizowanych

Współpraca

Zapraszamy do współpracy firmy, restauracje oraz inne podmioty, które chciałyby się włączyć do wspierania inicjatyw ŚZŻAK Okręg Zamość oraz działalności Muzeum. W zamian oferujemy m.in. umieszczenie materiałów reklamowych w aplikacji, na stronie internetowej www.akzamosc.pl, w broszurach drukowanych na potrzeby Muzeum oraz przy okazji licznie organizowanych przez ŚZŻAK Okręg Zamość wydarzeń kulturalno-historycznych.